

Turinys

Pratarmė 7

Įvadas..... 12

Valdžia ir visuomenė: tyrimų perspektyvos 13; Tyrimo laukas, instrumentai ir sąvokos 20; Tarybinė politinė valdžia: tarp dogminės ideologijos ir pragmatikos 26; Visuomenės veiksnys, asmeniniai sprendimai 32

Asmens biografija

1. Jonas Ragauskas: maišto dėl prisitaikymo herojus 41

Kunigas ir valstybės saugumo pagalba 41; Būtinasis viešumas 49; Poveikis ir penkiasdešimt kunigų apvesdinimo planas 56; Maišto pragmatiniai motyvai 61

2. Propagandininko kelias: permainingos sėkmės tarnystė 68

Sėkminga pradžia, netikėtos kliūtys: 1954 metai 68; Dogmos veikimas ir propagandiniai plyšiai 78; Ite, missa est! – netikėtas populiarumas 80; Ateizmo mašinoje 85; Pavyzdinio ateisto ir mirtis tobula 92; Lietuviškasis ateistas: maištingasis anapus-kristiškumas 98

3. Adomas Šernas: aktyvus ateistas *post mortem* 106

Kaip viskas vyko 106; Pragmatinis sandoris 112; Kas parašė „gėdinuosi taip ilgai skelbęs dalykus“? 117; Ateistas po mirties 123

Asmeninės emancipacijos pasakojimai

4. Pavyzdinė ateistinė emancipacija: *Ite, missa est!* 129

Pavyzdinė tapusiojo ateistu istorija 130; Emancipacijos kelio ženklai ir kryptys 134; Visuomenės pozityvus atsakas ir noras „išsivaduoti“ 137; Kuo išsiskiria iš kitų autobiografijų? 142

5. Liaudies žmogaus savivoka: kaip aš tapau ateistu 150

Reiškinio radimasis ir sklaida 150; Liaudies autobiografijų tipai 160; Švietėjiškasis kelias: „Knygos išgrindė mano ateistinį kelią“ 165; Trauminis pasakojimas: „nebylios statulos tylėjo“ 171; Traumos poetika 174

6. Ateistinio kelio pamušalas: apsisprendimas prisitaikyti	180
<i>Ramus gyvenimas kaip prisitaikymo tikslas 180; Veidmainiavimas ir „teisingas“ prisitaikymas 186; Žemės (gamtos) poetika kaip praktinis materializmas 191; Stringantis autobiografinis pasakojimas: Šernas 194; Žlugęs autobiografinis mėginimas: Starkus 201</i>	

Viliojantys religingumo pakaitalai

7. Religingumo pramoginiai pakaitalai: politinės sėkmės istorija ...	209
<i>...„religiniai įsitikinimai yra daugiau jausminiai“ 209; Pakaitinės pramogos: turgus, dainų šventės, liaudies festivaliai 218; Politinis naujų tradicijų įtvirtinimas: Lietuva rodo kelią 230</i>	

8. Apeiginė jausmų mašinerija	244
<i>Emocijas generuojančios apeigos 244; Tautinių sentimentų rezginiai 255; „Neprincipingumas“ tradicijų kovos lauke 263</i>	

9. Pasaulėžiūrinio pakaitalo paieškos: dorovinis dvasinis posūkis	272
<i>Etika kaip daug žadantis pasaulėžiūros pakaitalas 273; Dalinė ateizacija ir religinės moralės iššūkis 278; Gyvenimo prasmės klausimai ir komunistinės moralės viltis 287; Dorovės viešpatystė 294; Jausminio ir dvasinio dorinimo pavidalas 300</i>	

10. Pasaulėžiūrinės propagandos nesėkmės	307
<i>Agnus Dei ir gerojo kunigo problemiškas 307; Greitai išsikvėpusi pasaulėžiūra 315; Indiferentiška visuomenė ir dvasingumo šiaudas 327</i>	

Apibendrinimas	339
<i>Tarybinio ateizmo specifika: politinis Dievas 339; „Pamirštos“ mažosios konfesijos 342; Politinės nesėkmės 345; Pasekmės posovietinei tikrovei 347</i>	

Summary	352

Literatūros sąrašas.....	356

Asmenvardžių rodyklė.....	369